

Članak Visokog predstavnika, Wolfganga Petritscha

*Visoki predstavnik zapadnih zemalja u Bosni i Hercegovini:
pomoc za Balkan mora biti vezana za ispunjavanje rigoroznih
uslova.*

SARAJEVO— Medjunarodna zajednica mora ostati angazovana u bivsim jugoslavenskim republikama ako zeli da se prekinu njihovi medjusobni konflikti i pomogne im da postanu prosperitetni evropski partneri. Medjutim, svaki dolar pomoci se mora vezati za ispunjavanje rigoroznih uslova.

Ucesnici danasnjeg samita Evropske Unije i balkanskih lidera u Zagrebu trebaju staviti naglasak na odredjene principe u utvrdjivanju daljih koraka u procesu dugo iscekivanih promjena u jugoistocnoj Evropi. Jedan od tih principa jeste da ne smije vise biti daljnjih prekrajanja granica. Drugi je da se ratni zlocinci moraju izvesti pred lice pravde.

Dosta toga se postiglo do sada. Doslo je do radikalnih promjena kod dva susjeda Bosne i Hercegovine koji snose veliku odgovornost za raspirivanje etnickih podjela u toj zemlji. U Jugoslaviji, prijetnja bezbjednosti u regionu u vidu osumnjicenog za ratne zlocine Slobodana Milosevica je uklonjena kada su ljudi u Srbiji izašli na ulice proslog mjeseca kako bi ga svrgnuli s vlasti, nakon sto je postalo jasno da vecina podrzava njegovog protivnika Vojislava Koštunicu. Preko puta su Hrvati u januaru ove godine glasali za vladu opredjeljenu za uvodjenje demokratskih promjena, sudjenje ratnim zlocincima i provodjenje ekonomskih reformi. Predsjednik Stipe Mesic je jasno dao do znanja da njegova zemlja vise ne zudi za oduzimanjem teritorija Bosni i Hercegovini, kao sto je to njegov prethodnik Franjo Tudjmana radio.

Cinizam i krvoprolice

I Milosevic i Tudjman su mislili da ce potpisivanjem Daytonskog mirovnog sporazuma prije pet godina moci nastaviti sa pokusajima sprovedbe svog cinicnog i krvavog plana podjele Bosne i Hercegovine. Na kraju se Dayton pokazao jacim od njih dvojice.

Medjutim, i dalje su na sceni prisutni "kartografi". Neki od njih su govorili o potrebi davanja naknade Jugoslaviji za "neizbjezni" gubitak Kosova, gdje etnicka albanska vecina zeli nezavisnost. Oni zastupaju tezu da se Jugoslavija moze nagraditi jednostavnim potezom crvene olovke, tj. da joj se u zamjenu da Republika Srpska, polovina BiH sa srpskom vecinom.

Time bi se moglo jamčiti samo jos vise krvoprolica. Lista zelja nacionalistickih politicara na Balkanu je neiscrpna. To bi bilo dijametralno suprotno evropskoj integraciji.

Najsigurniji nacin za novog jugoslavenskog predsjednika da zadrzi Kosovo u Jugoslaviji – sto je pravo utvrdjeno u Rezoluciji 1244 Vijeca za sigurnost Ujedinjenih nacija – jeste da uspostavi diplomatske odnose sa BiH. Gospodin Kostunica je posjetio glavni grad BiH Sarajevo nedugo nakon preuzimanja duznosti, tako da se diplomatski odnosi izmedju Jugoslavije i BiH cine izglednim u skoroj buducnosti.

Ove velike promjene u regionu bi trebale znaciti da osumnjiceni za ratne zlocine sada imaju jos manje mjesta za skrivanje. Pomoc zemljama bivse Jugoslavije se mora striktno usloviti njihovom saradnjom sa UN-ovim tribunalom za ratne zlocine u Hagu. Uveliko se kasni sa hapsenjem pojedinaca kao sto su ratni lider bosanskih Srba Radovan Karadzic i njegov vojni ortak general Ratko Mladic. Njihovo kontinuirano prisustvo na teritoriju bivse Jugoslavije, uprkos cinjenici da ih trazi tribunal za ratne zlocine pod optuzbom za genocid, predstavlja podstrek za ekstremne nacionalisticke politicare i drzi region zarobljenim u proslosti.

“Etnickim ciscenjem se brise optuzujuca istina iz proslosti,” napisao je knjizevnik i analiticar Michael Ignatieff. “Nakon etnickog ciscenja je moguće prepraviti istoriju tako da nijedan trag postojanja njegovih zrtava ne smije ostati.”

Medjutim, falsifikatori proslosti u BiH se suocavaju sa porazom. Lokalne vlasti u Banja Luci ce obezbjediti da dodje do ponovne izgradnje Ferhadije, dzamije iz 16. vijeka koju su srpske snage sruvile sa zemljom u ratu. Proslog mjeseca sam osigurao da ce doci do izgradnje spomenika kojim ce se obiljeziti stradanje vise hiljada zrtava u Srebrenici, mjestu na kojem je doslo do najgoreg masakra u Evropi od Drugog svjetskog rata. Groblje ce se nalaziti pored glavne ceste, na ulazu u taj grad u istocnoj Bosni. Svi koji dolaze u taj grad ce znati kakvo se zlo desilo na tom mjestu u julu 1995. godine.

Najtrajniji spomenik zrtvama “etnickog ciscenja” u Bosni i Hercegovini trebalo bi biti brzi povratak izbjeglica i stabilan ekonomski oporavak. Broj “registrovanih manjinskih povrataka” – tj. izbjeglica koje se vracaju u podrucja u kojima su sad nacionalna manjina – se ove godine skoro udvostrucio na brojku od 37.000 u periodu januar-septembar, u odnosu na isti period 1999. godine.

Jos prosle godine se povratak izbjeglica u podrucja u istocnoj BiH u kojima se nalaze srpski tvrdolinijasi smatrao nemogucim. Medjutim, krajem ove sedmice ce se 50 porodica bosanskih Muslimana vratiti u svoje domove u Focu, gdje su srpske paravojne snage drzale uzasne logore u kojima se vrsilo sistematsko silovanje zena.

BiH je potrebna korjenita ekonomska reforma ako zeli da se natjece sa Hrvatskom i Jugoslavijom za medjunarodnu pomoc, koje je sve manje. Pokusavam da se koristim istom trgovinskom i integracijskom politikom koja je u poslijeratnoj Evropi povezala nepomirljive protivnike. Tu politiku je jedan od osnivaca EU, francuski ministar vanjskih poslova Robert

Schuman, sprovodio i ona je dovela do osnivanja Evropske zajednice za eksploataciju uglja i željeza u pedesetim godinama ovog vijeka.

Hrvatska kuna i jugoslavenski dinar su zamjenjeni sa izvornom i "jedinственom valutom" BiH, konvertibilnom markom. Ured visokog predstavnika će ponuditi licence za mobilnu telefoniju koje će dovesti do konkurencije operatora na osnovu tržišne cijene, a ne na nacionalnosti pretpatnika. Ovom ponudom će se ovaj važni izvor prihoda izbiti iz ruku tri tvrdolinijanske nacionalističke grupe, što je i stvarni razlog zasto ove stranke žele zadržati vlast.

Frustrirajuća sporost

Opšti izbori u Bosni i Hercegovini održani početkom ovog mjeseca su učvrstili stabilno, mada i frustrirajuće sporo opadanje uticaja tvrdolinijaskih nacionalističkih stranaka u BiH. SDA, nacionalistička stranka bosanskih Muslimana je dobila samo 27% glasova, u poredjenju sa 49% glasova koliko je dobila koalicija predvođena SDA na izborima 1998. godine. Samo je SDS, srpska nacionalistička stranka, zadržala svoju snagu.

Medjutim, budimo iskreni: uzimajući u obzir očekivanja koja su porasla nakon promjena u Hrvatskoj i Jugoslaviji, izborni rezultati u Bosni i Hercegovini ipak nisu impresivni.

U periodu Velike depresije Franklin Delano Roosevelt je rekao Amerikancima da "jedina stvar koje se moramo plasiti je sam strah". Mislim da isto važi za BiH. Zabrinuti činjenicom da je ljudima više stalo do zaposlenja nego do nejasno definisanih "nacionalnih interesa", nacionalistički političari-tvrdolinijasi u BiH su bezocno zaigrali na kartu starih strahova kako bi se održali na vlasti i sacuvali ono što je ostalo od umiruće ekonomije iz ere komunizma.

Medjunarodna zajednica ne može glasati u ime građana BiH. Ali političari svih profila trebaju znati da moraju raditi u

jasnim okvirima utvrdjenim Daytonskim sporazumom i presedanima koji su uslijedili u procesu njegove implementacije.

Retorika koja pociva na zastrasivanju dovodi politicare u sukob sa medjunarodnom zajednicom. Necu oklijevati da upotrijebim svoje sveobuhvatne ovlasti i smjenim svakog lidera sa javne funkcije koji se protivi implementaciji Daytonu. Medjunarodna zajednica jos uvijek ima svoje adute. Predati se u ovom trenutku, kada nisu prvi plodovi Daytonu ostavilo bi iza sebe crnu rupu u evropskoj regionalnoj sigurnosti koju niko od nas ne moze priustiti.

Gospodin Petritsch je visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu, zaduzen za civilnu implementaciju Daytonskog mirovnog sporazuma.